

TBMM İÇTÜZÜK UZLAŞMA KOMİSYONU
TARAFINDAN HAZIRLANAN

TBMM İÇTÜZÜK TASLAĞI

İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

16 Şubat 2009

**1. TBMM İÇTÜZÜK UZLAŞMA KOMİSYONUNUN
KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI**

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük Uzlaşma Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının çağrısı ve Mecliste grubu bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Demokratik Toplum Partisi Grup Başkanlarının mutabakatları ile 16 Ekim 2008 tarihinde kurulmuştur.

Salih Kapusuz (AK Parti), Ali Topuz (CHP), Nevzat Korkmaz (MHP) ve Selahattin Demirtaş' tan (DTP) oluşan TBMM İçtüzük uzlaşma Komisyonu ilk iş olarak, Komisyon çalışmaları ile ilgili ilkeleri, kuralları ve amaçları belirleyerek, çalışmalarını planlamış ve programa bağlamıştır. Bu çerçevede sürdürülen çalışmaların her aşamasında Komisyon üyeleri arasındaki yapıcı işbirliğinin ve uyumun korunmasına özen gösterilmiştir. Çalışmalar sonuçlanarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük taslak metni, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına ve Siyasi Partilerin Grup Başkanlarına verilinceye kadar, çalışmalarla ilgili olarak kamuoyuna hiçbir açıklama yapılmamıştır. Arada bir basına yansıyan asılsız haberler ve değerlendirmeler anında yalanlanarak, İçtüzük çalışmalarının iç politika tartışmalarına konu edilmesi önlenmiştir.

Komisyon öncelikle bilgi edinmeye ağırlık vermiştir. Bu çerçevede; İçtüzükle ilgili olarak yazılmış kitaplar ve makaleler, Anayasa mahkemesi kararları, usul tartışmaları ile Almanya, Danimarka, Fransa, İngiltere, İspanya, İtalya ve Avrupa Parlamentosu İçtüzükleri Türkçeye tercüme ettirilmiş ve detaylı bir biçimde incelenmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin mevcut komisyon başkanları, eski ve yeni deneyimli bürokratları ve uzmanları ile Türk Parlamenterler Birliği Başkanı ve çok sayıda Akademisyen dinlenmiştir. Ayrıca, Macaristan, İtalya ve İspanya parlamentoları ziyaret edilerek, Genel Kurul ve Komisyon çalışmaları yerinde izlenerek geniş kapsamlı bir çalışma yapılmıştır.

Bilgi edinme ile ilgili çalışmaların son aşamasında, edinilen bilgilerden yararlanılarak genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmenin ışığında, temel tercihler, ilkeler ve

amaçlar net bir biçimde belirlenerek yeni bir İçtüzük kurgusu yapılmış ve taslak metin oluşturulmuştur. Bu çalışmaların her aşamasında, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilgili bürokratları ve uzmanları, özverili ve özenli katkılarda bulunmuşlardır.

2. NEDEN YENİ BİR İÇTÜZÜK?

Halen yürürlükte bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, Cumhuriyet Senatosu'nun da bulunduğu çift Meclisli dönemde, 5 Mart 1973 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 1 Eylül 1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aradan geçen 36 yılı aşkın süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün çeşitli maddelerinde 155 değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler İçtüzüğün sistematiğini bozmuştur. Mevcut bazı hükümler hiç uygulanmazken, İçtüzükte dayanağı olmayan bazı uygulamalar da çok güçlü teamüller oluşturmuştur. İktidar partileri kanun yapım sürecinin yavaşlığından, muhalefet partileri ise denetim sürecinin etkisizliğinden ve parlamento çalışmalarının planlı ve programlı olmayışından şikâyet etmektedirler. Öte yandan Parlamento çalışmalarının Genel Kurul ağırlıklı olması, komisyon çalışmalarını etkisizleştirmekte ve yasama sürecinin istenilen kaliteye ulaşmasını engellemektedir. Ayrıca, Milletvekillerinin bireysel olarak yasama ve denetim süreçlerine yeterli düzeyde aktif katılım sağlayamadıkları da bir gerçektir.

Bütün bu gerçekler ve Avrupa Birliği ülkelerindeki yeni uygulamalar göz önünde bulundurularak, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün yepyeni bir anlayışla ele alınması gerektiği ve Parlamento çalışmalarında hem kurumsal hem de işlevsel yeniliklere gereksinim olduğu kanısına varılarak, yeniden bir İçtüzük taslağı hazırlanmıştır.

3. YENİ İÇTÜZÜKLE İLGİLİ İLKELER VE HEDEFLER

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve milletvekilliğinin saygınlığı korunmalıdır.
- Görüşmelerde demokratiklik, çoğulculuk ve katılımcılık teşvik edilmeli ve sağlanmalıdır.
- Yasama ve Denetim süreçleri, planlı ve programlı olmalı ve öngörülebilirlik sağlanmalıdır.
- Meclis çalışmaları hızlandırılmalıdır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmaları ve işleyişi şeffaflandırılmalıdır.
- Anlamsız tartışmaları ve gerginlikleri önleyecek mekanizmalar kurulmalıdır.
- Zaman kaybına neden olan uygulamalardan ve tekrarlardan kaçınılmalıdır.
- Torba kanun ve temel kanun uygulamaları kaldırılmalıdır.
- İhtisas komisyonları, Bakanlıklara paralel olarak yeniden düzenlenmelidir.
- Komisyon Başkanlık Divanı oluşturularak, divanda muhalefet partilerine güçleri oranında yer verilmelidir.
- İhtisas komisyonlarının yetkileri artırılmalı ve alt yapıları güçlendirilmelidir.

- Komisyonlarda, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, sözlü olarak bilgi verebilmeli ve yazılı görüş bildirebilmelidir.
- Milletvekillerinin, Genel Kurulda ve komisyonlarda, bireysel katılım olanakları genişletilmeli ve etkinleştirilmelidir.
- Genel Kuruldaki denetim olanakları genişletilmeli ve İhtisas komisyonlarına da denetim yetkisi ve olanağı sağlanmalıdır.
- İhtisas komisyonlarına yasa teklifi sunma yetkisi tanınmalıdır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, yetkileri genişletilerek güçlendirilmelidir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının yetkileri arttırılmalıdır.
- Danışma Kurulunun yetkileri arttırılmalıdır.
- Meclis Resmi Bülteni oluşturulmalıdır.
- Siyasi Etik Kurulu oluşturulmalıdır.
- Parlamento Akademisi oluşturulmalıdır.
- Parlamentodaki çalışmaların hızlandırılması, etkinleştirilmesi, güvenilirlik kazanması ve kaliteli bir çalışma ortamı yaratılması için; Türkiye Büyük Millet Meclisinin teknik altyapısı ileri teknoloji kullanılarak yenilenmelidir.
- Yeni İçtüzüğün işlerlik kazanabilmesi için, Anayasada ve yasalarda gerekli değişiklikler, öncelikle gerçekleştirilmelidir.

4. YENİ İÇTÜZÜKLE GETİRİLEN KURUMSAL YENİLİKLER

4.1. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının yetkilerini arttırarak güçlendirilmesini sağlamak, planlı ve programlı bir çalışma için olduğu kadar, yasama ve denetim sürecinin sorunsuz ve kaliteli bir şekilde sürdürülebilmesi için de gereklidir. Bu nedenle, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına, halen yüklenmiş bulunduğu görevlere ek olarak aşağıdaki görevler, yetkiler ve sorumluluklar da verilmiştir.

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetini ve Milletvekilliğinin itibarını korumak.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetine yönelik hakaret ve saldırı halleri dahil dava açmak, suç duyurusunda bulunmak ve diğer işlemleri yapmak.
- Danışma Kurulunda uzlaşma sağlanamaması halinde, Genel Kurulun gündemini belirlemek.
- Komisyon Başkanları Kuruluna Başkanlık etmek,

4.2. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DANIŞMA KURULU

Türkiye Büyük Millet Meclisi Danışma Kurulu, yasama ve denetim sürecinde belirleyici bir konuma getirilmiştir. Daha önce Genel Kurulun kararına sunulan konuların pek çoğu, yeni İçtüzük düzenlemesi ile bundan böyle Danışma Kurulunca kararlaştırılacaktır. Yeni İçtüzükle, Danışma Kuruluna aşağıda belirtilen yeni görevler, yetkiler ve sorumluluklar verilmiştir.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun ve komisyonların çalışmalarını düzenlemek.
- Meclis Başkanlığının önerisi üzerine, belli bir konuyu incelemek, araştırmak ve görüşmek amacıyla özel komisyonlar kurulmasına karar vermek.
- Komisyonların Başkanlık divanında, muhalefet partilerine düşen Başkanvekili ve katip üyelikleri, grupların güçleri oranında dağıtmak.
- Tasarı, teklif ve Kanun Hükmünde Kararnamelerin, Komisyonlarda ne kadar süre içerisinde sonuçlandıracağını belirlemek.
- Teklif sahibi veya Hükümetin istemi üzerine, süresi içinde sonuçlandırılmayan kanun tasarı, teklif veya Kanun Hükmünde Kararnamelerin, ilgili Komisyonun gündemine alınmasını kararlaştırmak.
- Genel Kurulun toplantı gün ve saatlerini değiştirmek.
- Genel Kurulun bir aylık kesin ve izleyen bir aylık taslak gündemini belirlemek, istem üzerine, oybirliği sağlanabilirse kesin gündemde değişiklik yapmak.
- Resmi tatillerde ve çalışma günleri dışında, Meclis Başkanının çağrısı üzerine toplanacak Genel Kurulun gündemini oybirliği ile belirlemek.
- Tasarı, teklif ve Kanun Hükmünde Kararnamelerin, Genel Kurulda ne kadar süre içinde görüşüleceğini belirlemek.
- Toplumun genelini ilgilendiren ve öncelikli olarak görüşülmesinde kamu yararı görülen konuların görüşülebilmesi amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Hükümet, en az iki siyasi parti grubu ya da Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte birinin istemi üzerine özel gündem belirlemek.
- Genel Kurula verilecek önerge sayısını değiştirmek.
- Genel Kurulda sorular için bir birleşimde ayrılan sürede üye sayısını dikkate alarak, her siyasi parti grubuna ve grubu olmayan Milletvekillerine düşen soru sayısını tespit etmek ve kesin gündeme almak.

4.3. KOMİSYONLAR

Komisyonlar; daimi ihtisas komisyonları, geçici komisyonlar ve özel komisyonlar olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Daimi ihtisas komisyonlarından; Plan ve Bütçe Komisyonu, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve Avrupa işleri Komisyonu özel Kanunlarla, öteki daimi ihtisas komisyonları ise İçtüzükle düzenlenmiştir. Geçici komisyonlar, Meclis araştırması ve Meclis soruşturması

komisyonlarıdır. Özel komisyonlar ise, Meclis Başkanının önerisi üzerine Danışma Kurulu kararı ile kurulan komisyonlardır.

Görev alanlarındaki farklılıklar nedeniyle mevcut komisyonların bazıları ayrılmış ve iki yeni daimi ihtisas komisyonu oluşturulmuştur. Bunlardan biri, Türkiye Büyük Millet Meclisinden özel Kanunu çıkmış bulunan, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, öteki ise Bilişim, Bilgi Teknolojisi, ARGE ve Gelecek Komisyonudur. Yeni İçtüzükte öngörülen 21 adet ihtisas komisyonu şunlardır.

01. Anayasa ve İçtüzük Komisyonu,
02. Adalet Komisyonu,
03. Milli Savunma Komisyonu,
04. İçişleri Komisyonu,
05. Dışişleri Komisyonu,
06. Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Komisyonu,
07. Bayındırlık, İmar ve Ulaştırma Komisyonu,
08. Çevre ve Orman Komisyonu,
09. Sağlık Komisyonu,
10. Tarım Komisyonu,
11. Çalışma, Sosyal Güvenlik, Aile ve Sosyal İşler Komisyonu,
12. Sanayi ve Ticaret Komisyonu,
13. Enerji ve Tabii Kaynaklar Komisyonu,
14. Kültür ve Turizm Komisyonu,
15. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu,
16. Bilişim, Bilgi Teknolojisi, ARGE ve Gelecek Komisyonu,
17. Dilekçe Komisyonu,
18. Plan ve Bütçe Komisyonu,
19. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu,
20. İnsan Hakları Komisyonu,
21. Avrupa Birliği İşleri Komisyonu,

İhtisas Komisyonlarının görevleri, yetkileri ve sorumlulukları genişletilmiştir. Bu çerçevede İhtisas Komisyonlarına kazandırılan yeni işlevler şunlardır:

- İlgili Bakanlıkların Bütçe ve Kesin hesaplarını görüşmek ve önerilerini Plan ve Bütçe Komisyonuna sunmak,
- Yılda en az bir defa olmak üzere; Bütçe uygulamaları ve Bakanlık çalışmaları ile plan ve projeleri hakkında ilgili Bakanların Komisyona bilgi vermelerini istemek,
- Kendi görev alanları ile ilgili olarak, uygun gördükleri konularda Kanun teklifi hazırlayıp Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunmak,

- Danışma Kurulunca komisyona sevk edilen ve kendi görev alanlarına giren konularda Meclis araştırması ve Genel görüşme yapmak ve bu konularda Türkiye Büyük Millet Meclisine rapor sunmak,
- Kendi görev alanlarıyla ilgili uygun gördükleri konularda araştırma ve görüşme yapmak
- Kendi görev alanlarına giren konularda, ayda bir kez, ilgili Bakanın ya da görevlendireceği üst düzeydeki kamu görevlilerinin katılacağı sözlü soru-cevap oturumları düzenlemek,

4.4. KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI

Yeni İçtüzükle, Komisyon gündeminin ve çalışma düzeninin oluşturulmasında yetkili olan bir Komisyon Başkanlık Divanı öngörülmüştür. Bir Başkan, iki Başkanvekili ve iki Katip Üyeden oluşan Başkanlık Divanında bir Başkanvekilliği ve bir Katip Üyelik, güçleri oranında muhalefet partilerine dağıtılacaktır.

4.5. KOMİSYON BAŞKANLARI KURULU

Komisyon Başkanları Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının başkanlığında, daimi ihtisas komisyonlarının başkanlarından oluşmaktadır. Kurul, İçtüzükte özel olarak belirtilen haller dışında, üç ayda bir toplanır. Kurul Meclis Başkanı tarafından doğrudan ya da Komisyon Başkanlarının yarısının istemi üzerine toplantıya çağrılabilir. Kurul, Meclis Başkanlığınca komisyonlara yapılan havaleye ilişkin itirazlar, Komisyonlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanması, Komisyonların çalışma yöntemlerinin uyumlulaştırılması gibi konularda, katılanların üçte iki çoğunluğu ile ilke kararları alabilir. Böylelikle, Komisyonlar arasındaki işbirliği ve iletişim olanakları geliştirilerek, çalışmalar hızlandırılabilir ve çalışmaların kalitesi yükseltilebilir.

4.6. MECLİS RESMİ BÜLTENİ

Parlamento çalışmalarını ile ilgili tüm bilgi, belge ve rapor özetleri ile iletişim bilgileri Meclis Resmi Bülteninde yer alacaktır. Meclis Resmi Bülteninin oluşturulması ve işleyişi ile ilgili düzenlemeler Başkanlık Divanı tarafından oluşturulur. Meclis Resmi Bülteninde yer alacak diğer başlıca bilgiler şunlardır.

- Başkanlık Divanı ve Komisyon üyeliklerinin siyasi parti gruplarına ve grubu olmayan Milletvekillerine göre dağılımı ve üyelerin listesi, bu listelerdeki değişiklikler,
- Meclis Başkanlığına gelen Kanun tasarıları, teklifleri ve Kanun Hükmünde Kararnameler, Resmi tezkereler ve Komisyon raporları ile soru, Genel Görüşme, Meclis Araştırması, Meclis Soruşturması ve Gensoru önermeleri,
- Meclis Genel Kurulunun bir aylık kesin gündemi ve bir aylık taslak gündemi ve bunlarda yapılan değişiklikler,

- Komisyonların bir haftalık kesin gündemi ile bir aylık taslak gündemi ve bunlarda yapılan değişiklikler,
- Komisyonlara devam cetvelleri ve devamsızlık nedeniyle Komisyon üyeliği düşen üyelerin isim listeleri,
- Kanun tasarısı, teklifi ve Kanun Hükmünde Kararnamelerin, Komisyonlara havale işlemleri ve havale değişiklikleri,
- Komisyonlara ve Genel Kurula verilen önergeler,
- Dış denetim raporlarına ilişkin inceleme sonuçları,
- Sayıştay denetim raporları,
- İÇtüzükte yer alan ve Meclis Resmi Bülteninde yayınlanması gereken diğer işler

4.7. SİYASİ ETİK KURULU

Yeni İÇtüzük, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yeni bir kurum olarak, Siyasi Etik Kurulunun oluşturulmasını öngörmektedir. Milletvekillerinin davranışları ile ilgili; Anayasa, yasalar ve İÇtüzükte yer alan özel hükümler saklı kalmak üzere, Siyasi Etik Kurulunun başlıca görevleri şunlardır:

- Siyasi Etik kültürünü geliştirmek ve yaygınlaştırmak,
- Milletvekillerinin mevzuata ve Başkanlık Divanınca belirlenmiş olan davranış kurallarına uymayan hususları incelemek,
- Milletvekillięi ile bağdaşmayan işlere ilişkin itirazları inceleyip karara bağlamak,

Siyasi Etik Kurulu, Başkanlık Divanı tarafından en az beş üyeden oluşturulur.

4.8. PARLAMENTO AKADEMİSİ

Yeni İÇtüzük, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yeni bir kurum olarak, Parlamento Akademisi kurulmasını öngörmektedir. Parlamento Akademisi, yasama ve denetim süreçlerine ilişkin olarak, aşağıda belirtilen konularda çalışmalar yapar.

Parlamento Akademisinin çalışma usul ve esaslarını Başkanlık Divanı kararlaştırır.

- Çeşitli konularda gereksinimleri karşılayacak araştırmalar yapmak,
- Kamu kurum ve kuruluşları ile Parlamento arasında işbirliğini arttırmak,
- Üniversitelerle ortak çalışmalar yapmak,
- Uluslararası muadilleri ile işbirliği yapmak,
- Sivil toplum katılımını sağlamak,
- Eğitim programları düzenlemek,
- Yayın yapmak,

4.9. DİĞER İŞLEVSEL YENİLİKLER

- Sunuşlar dışındaki tüm yazılı metinlerin, Meclis Resmi Bülteninde yer alması nedeniyle, bu metinlerin Genel Kurulda okunmasına gerek kalmamıştır.
- Genel Kurulda, Siyasi Parti gruplarının, Hükümetin ve Komisyonun 10 dakika ve üzerindeki konuşmaları, Meclis kürsüsünden, öteki konuşmalar yerinden ayağa kalkarak yapılacaktır.
- Halen, Plan ve Bütçe Komisyonuna sunulmakta olan Bütçe ve Kesin hesap Kanun tasarıları, yeni İçtüzük gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna sunulacaktır.
- Torba Kanun uygulaması kaldırılmıştır.
- Temel Kanun uygulamasına son verilmiştir.
- Genel Kurulda pusula ile yoklamaya katılma ve oy verme uygulaması kaldırılmıştır.
- Olağanüstü toplantılar dışında, yoklama ve toplantı yeter sayısı kaldırılmıştır.
- Karar yeter sayısı üye tam sayısının beşte biri olarak belirlenmiştir.
- Değişiklik önermelerinde işaret oyu, tasarı veya teklifin tümünün oylamasında açık oy kullanılması zorunlu hale getirilmiştir.
- Dilekçe Komisyonunda daha önce Başkanlık Divanında olan teknik şartlara uymayan dilekçeleri eleme yetkisi, Komisyon Başkanına verilmiştir.

5. KOMİSYONLARDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ, YENİ YASAMA VE DENETİM SÜREÇLERİ

5.1. KOMİSYONLARDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

- Yeni İçtüzükle, Komisyon çalışmalarının hızlandırılması ve etkinleştirilmesi için, Planlı ve programlı bir çalışma ortamı ve düzeni getirilmiştir.
- Komisyon Başkanlık Divanında muhalefet parti gruplarının da ağırlıkları oranında temsil edilmiş olması, hem gündem belirlemede hem de komisyon çalışmalarında daha Demokratik bir ortam yaratacaktır. Böylelikle, anlamsız tartışmalar ve gerginlikler ortadan kalkabilecektir.
- Komisyonlarda boşalan üyeliklerin hızla doldurulabilmesi ve hazır bulunmayan komisyon üyesinin yerine geçici olarak, aynı Partiden başka bir Milletvekilinin görevlendirilebilmesi, Partilerin temsil oranlarını koruyabilmelerinin yanında, bazı hallerde gündemdeki konu ile daha ilgili ve konunun uzmanı kişilerden yararlanabilme olanaklarını da yaratacaktır.
- Komisyonlar çalışmalarını, bir haftalık kesin gündem ve bir aylık taslak gündem çerçevesinde sürdürecektir.

- Komisyon görüşmelerinde, son oylama açık oyla yapılır ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilir. Diğer oylamalar işaret oyuyla yapılır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar verilir.
- Komisyonlar kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerini bilgi vermeleri için Komisyona çağırıp dinleyebilir veya yazılı görüş isteyebilirler.
- Komisyon toplantıları yazılı basına açıktır. Görüntülü basının toplantıyı izleyip izlememesine Komisyonca karar verilir.
- Komisyonlar, gerekli hallerde alt komisyon kurabilirler. Alt komisyonlarda Başkan iktidar grubundan, Başkan yardımcısı ağırlıkları oranında muhalefet gruplarından seçilir.
- Komisyon gerekli hallerde kapalı oturum yapabilir.

5.2. KOMİSYONLARDA YENİ YASAMA SÜRECİ

- Herhangi bir tasarı, teklif veya Kanun Hükmünde Kararnamenin, Danışma Kurulunca aksi kararlaştırılmadıkça, komisyonlarda en geç iki ay içinde sonuçlandırılması zorunludur.
- Süresi içinde sonuçlandırılmayan Kanun tasarı, teklif veya Kanun Hükmünde Kararnameler, Danışma Kurulu tarafından Komisyon gündemine alınabilir. Danışma Kurulu tarafından komisyon gündemine alınmayan tasarı veya teklifler hakkında, teklif sahibi Milletvekili ya da Hükümet Meclis Genel Kurulunda beş dakika konuşabilir. Genel Kurulda işaret oyu ile Komisyonda görüşülme kararı alınması halinde, tasarı ya da teklif komisyonda öncelikle görüşülür. Kanun Hükmünde Kararnameler ise taslak gündeme alınır.
- Komisyona havale edilen tekliflerin gündeme alınıp alınmayacağı konusuna komisyonda yapılacak görüşmelerden sonra karar verilir. Komisyon gündemine alınma kararı verilmiş ise teklif iki ay içinde sonuçlandırılır. Aksi durumda teklif sahibi konuyu Genel Kurula taşıyabilir. Genel Kurulun kararına göre işlem sonuçlandırılır.
- Kanun tasarılarının komisyona havale edildiği, kanun tekliflerinin ise komisyon gündemine alındığı tarihten itibaren, görüşmelerin yapılacağı günden bir önceki gün saat 14:00'a kadar, Hükümet ve Milletvekilleri, tasarı ya da teklifle ilgili değişiklik önermelerini verebilirler. Bu süre dolduktan sonra, ancak komisyon üye tam sayısının salt çoğunluğunun imzası ile önerge verilebilir. Hükümet her aşamada önerge verebilir.
- Komisyon üyeleri dışında komisyon toplantılarına katılan Milletvekilleri, eskiden olduğu gibi söz alma haklarını kullanmanın yanında, süresi içinde önerge vermek hakkına da sahiptir.
- Komisyon Başkanlık Divanı, komisyon üyelerinin her madde için birer önerge verme hakları saklı kalmak kaydıyla, her siyasi parti grubu ile grubu olmayan Milletvekillerinin komisyondaki üye sayılarının iki katı kadar önergenin işleme alınmasını kararlaştırabilir. Grubu olmayan Milletvekillerinin komisyonda temsil edilmemesi halinde en az bir önerge verme hakları vardır.

- Komisyonlar kendi görev alanları ile ilgili olarak, uygun gördükleri konularda Kanun teklif edebilirler.
- Komisyonlar, ilgili oldukları Bakanlıkların Bütçe ve Kesin hesaplarını görüşür ve önerilerini Plan ve Bütçe Komisyonuna gönderirler.

5.3. KOMİSYONLARDA YENİ DENETİM SÜRECİ

- Komisyonlar, yılda en az bir defa olmak üzere, ilgili Bakanlıkların bütçe uygulamaları, Bakanlık faaliyetleri ile plan ve projeleri hakkında görüşme ve değerlendirme yapmak üzere ilgili bakanları davet ederler; Bu konularla ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisine rapor sunabilirler.
- Komisyonlarda, kendi görev alanlarına giren konularla ilgili olarak görüşmeler yapılabilir. Görüşmelerin sonucu bir raporla Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.
- Komisyonlarda, kendi görev alanlarına giren konularla ilgili araştırmalar yapılabilir. Bu konuda alt komisyon kurulabilir. Araştırma sonuçları bir raporla Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.
- Danışma Kurulu tarafından komisyona havale edilen ya da doğrudan Komisyon Başkanlığına verilen sözlü soru önermeleri, her ayın belirli bir gününde ilgili Bakan ya da görevlendireceği üst düzey bir yönetici tarafından cevaplandırılır.

6. GENEL KURULDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ, YENİ YASAMA VE DENETİM SÜREÇLERİ

6.1. GENEL KURULDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

6.1.1. TOPLANTI GÜN VE SAATLERİ

- Resmi tatile rastlamadığı takdirde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri, 14.00-20.00 saatleri arasında çalışır. Ancak o günkü gündemde yer alan işler bitirilmeden birleşim kapatılamaz. Günlük programın tamamlanabilmesi için, çalışmalara devam edilir. Buna rağmen gündem tamamlanamaz ise, gündemin kalan kısmı izleyen çalışma günü gündeminin sonuna eklenmiş olur. Günlük gündemin tamamlanması programlı çalışmanın vazgeçilmez gereğidir. Gündemde çeşitli nedenlerle sıkışma olması halinde, Danışma Kurulu, sıkışıklığı gidermek amacıyla geçici olarak, İçtüzükte belirtilen çalışma günleri dışındaki günlerde de çalışma kararı verebilir. Sistemin düzenli işleyebilmesi için, günlük gündemlerde yer alan işler için, gerçekçi ve hatta biraz toleranslı bir zaman planlaması yapılması gerekir
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun gündemi, Danışma Kurulu tarafından belirlenir. Genel Kurul gündemi belirlenirken; Her çalışma gününün başlangıcında en

fazla bir saat Milletvekillerinin serbest konuşmalarına ayrılır. Serbest konuşma saatinde, en çok 15 Milletvekiline üçer dakikayı geçmemek üzere toplam kırkbeş dakika, hükümete de cevaplar için toplam onbeş dakikayı geçmemek üzere, söz süresi ayrılabilir. Milletvekillerinin serbest konuşmalarından sonra, birer saat süreyle Salı günleri soru-cevap, Çarşamba günleri ise acele soru-cevap işlemlerine ayrılır. Diğer denetim konuları için sadece Salı günlerinin kalan süresi kullanılabilir. Kesin gündemde yer almayıp görüşmesiz oya sunulacak işlerin oylanabilmesi için birleşimin sonunda yer ayrılır.

6.1.2. GENEL KURUL GÜNDEMİNİN BELİRLENMESİ

- Genel Kurulun bir aylık kesin gündemi ve sonraki bir aylık taslak gündemi Danışma Kurulu tarafından oybirliği ile belirlenir.
- Danışma Kurulu yapılan ilk çağrıda toplanamaz veya oybirliği ile karar alamazsa, gündemleri belirleme yetkisi. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına aittir.
- Gündemlerin Başkan tarafından belirlendiği durumlarda; Başkan gündemin beşte birini muhalefet partilerinin isteklerine ayrıarak gündemleri belirler.
- Kesin gündemde değişiklik veya ekleme yapılamaz. Ancak, İçtüzüğe uygun bir istem üzerine Danışma Kurulu oybirliği ile değişikliğe ve eklemeye karar verebilir. Hükümetin istemi üzerine, kesin gündeme en çok yeni iki iş alınabilir ve mevcut işlerden en çok üç işin sıraları değiştirilebilir.
- Taslak gündemlerin değiştirilmesi için oybirliği sağlanamayan durumlarda, İçtüzükte belirlenen hükümlere göre Başkan karar verir.
- Toplumun genelini ilgilendiren ve öncelikli olarak görüşülmesinde kamu yararı görülen konuların görüşülebilmesi amacıyla; Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Hükümet, en az iki Siyasi Parti grubu ya da Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte birinin istemi üzerine, Danışma Kurulu tarafından özel gündem belirlenebilir.

6.1.3. ÇALIŞMA DÜZENİ İLE İLGİLİ DİĞER YENİLİKLER

- Oya sunulan bütün hususlar Anayasada, kanunlarda veya İçtüzükte ayrıca hüküm yoksa toplantıya katılan Milletvekillerinin salt çoğunluğu ile karara bağlanır. Ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tam sayısının beşte birinden az olamaz.
- Onbeş Milletvekili ayağa kalkarak ya da önerge vererek karar yeter sayısı isteyebilir. Karar yeter sayısı bulunamaz ise, oylama en çok bir saat sonrasına ertelenir. Yapılan ikinci oylamada da karar yeter sayısı yoksa gündemdeki bir sonraki işe geçilir. Görüşülmesi yarım kalan işler bir sonraki birleşimin gündemindeki işler tamamlandıktan sonra görüşülür.
- Yoklamalarda ve açık oylamalarda pusula kullanılması kaldırılmıştır. Açık oylama sırasında elektronik cihaza giremeyen Milletvekili, oylama sonucu ilan edilmeden ayağa kalkarak durumu Başkana bildirmek suretiyle oyunu kullanır.

- Gizli oylamanın, pulların kutuya atılması suretiyle yapılması halinde beyaz, siyah ve gri renkte üç pul bir arada milletvekillerine verilir. Kare biçimindeki beyaz pul kabul, üçgen biçimindeki siyah pul ret ve yuvarlak gri pul çekimsiz oy anlamına gelir.
- Usul hakkında konuşma isteminde bulunulursa, beş dakikadan fazla sürmemek üzere lehte ve aleyhte birer kişiye söz verilebilir. Başkanın söz vermemesi ve istem sahibinin direnmesi halinde Genel Kurul, görüşmesiz ve işaret oyuyla karar verir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu, Başbakanın, bir Bakanın, bir Siyasi Parti grubunun veya yirmi Milletvekilinin yazılı istemi üzerine kapalı oturum yapabilir. Kapalı oturum konusunu içeren önerge açık oturumda okunur ve işaretle oylanır. Kapalı oturuma karar verilmişse, kapalı oturumda bulunabilecek şahıslar dışında herkes, toplantı salonundan çıkarılır. Kanunlar ve kararlar Müdürlüğünün kürsüdeki görevli personeli ve teknik personel ile ses kayıt görevlileri kapalı oturumda bulunurlar. Genel Kurul tarafından Hükümetin talebi üzerine uygun görülen kamu görevlilerinin kapalı oturuma alınmasına karar verilebilir.

6.2. GENEL KURULDA YENİ YASAMA SÜRECİ

- Genel Kurulda Yasama sürecinin işleyişi ile ilgili olarak İçtüzük, çok önemli yenilikler getirmiştir. En önemli yenilik ise, planlı ve programlı bir çalışmanın gereği olarak yasama sürecinin her aşamasının boşluk bırakılmadan düzenlenmiş olmasıdır.
- Komisyonlarda en geniş biçimi ile tartışılan ve olgunlaştırılan tasarı, teklif ve Kanun Hükmünde Kararnamelerin, Genel Kurulda yapılacak görüşmeler sırasında iç tutarlılıklarının ve bütünlüklerinin korunabilmesi için, son dakika müdahalelerine kapalı, zaman kaybına neden olan tekrarlara olanak tanımayan bir yasama süreci oluşturulmuştur.
- Danışma Kurulu tarafından aksi kararlaştırılmamış ise, Genel Kurulda yapılacak görüşmelerde, kanun tasarı ve teklifleri üzerinde verilebilecek önerge sayısı madde sayısı kadardır. Grubu olmayan Milletvekillerine sayıları ile orantılı olarak verilecek önerge sayısı, toplam önerge sayısından düşüldükten sonra kalan önerge sayısının üçte biri iktidar grubuna verilir. Üçte ikisi, muhalefete mensup Siyasi Parti grupları arasında eşit olarak dağıtılır. Hükümet iktidar grubuna düşen önerge hakkından kullanabilir. Hükümetin, Siyasi Parti gruplarının ve grubu bulunmayan Milletvekillerinin en az bir önerge verme hakkı saklıdır.
- Genel Kurul önergeleri, işin kesin gündeme alınmasından başlayarak, görüşüleceği günden en geç bir gün önce, saat 15.00'e kadar verilir. Bu süre dışında verilen önergeler hiçbir şekilde işleme konulmaz. Ancak, bütün Siyasi Parti gruplarının imzasıyla, görüşmelerin her aşamasında ortak önerge verilebilir. Ortak önergeler toplam önerge sayısına dahil edilemez.
- Uluslararası anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin kanun tasarılarının Genel Kuruldaki görüşmelerinde önerge verilemez. Ancak, anlaşma metnine uygun olarak, Hükümetin önerisi ile çekince ve beyan konulabilir.
- Danışma Kurulu kesin gündemleri belirlerken, her tasarı ve teklifin görüşülmesi için toplam bir süre belirler. Konuşma süreleri; Hükümet, Komisyon ve Siyasi Parti grupları için onbeş, grubu olmayan Milletvekilleri için on dakikadan az olamaz. Bu süreler garanti edilmiş sürelerdir. Danışma Kurulunun belirlediği toplam süreden

garanti edilmiş süreler çıkarıldıktan sonra kalan toplam süreden, öncelikle grubu olmayan Milletvekillerine üye sayıları oranında konuşma süresi ayrılır ve geriye kalan toplam süre, Siyasi Parti grupları arasında eşit olarak dağıtılır.

- Genel Kurulda konuşmalar, kanun tasarı ve tekliflerinin geneli üzerinde yapılır. Ayrıca maddeler üzerinde tek tek görüşme yapılmaz. Maddelere ilişkin değerlendirmeler de geneli üzerindeki görüşmelerde yer alabilir.
- Siyasi Parti grupları, kendilerine ayrılan konuşma süresini birden çok konuşmacı ile kullanabilir.
- Kanun tasarı ve tekliflerinin geneli üzerindeki konuşmalar tamamlandıktan sonra soru-cevap işlemi yapılır.
- Soru-cevap işlemi tamamlandıktan sonra, maddelerle ilgili önergeler sırası ile işleme alınır. Önergeler, sırasıyla ve ayrı ayrı görüşülür ve ayrı ayrı işaret oyu ile oylanır.
- Önerge işlemleri tamamlandıktan sonra, tasarı ya da teklifin tümü açık oylamaya sunulur.

6.3. GENEL KURULDA YENİ DENETİM SÜRECİ

- Genel Kurulda denetim olanakları hem genişletilmiş, hem de etkinleştirilmiştir.
- Her çalışma gününde bir saatlik süre içinde, serbest konuşmalar adı altında 15 milletvekilinin istedikleri konuyu Türkiye Büyük Millet Meclisine taşıma olanağı sağlanmıştır. Bu konuşmaların bir bölümünün denetim içerikli olacağı açıktır.
- Yazılı soru uygulamasında, bazı yeni düzenlemeler yapılmıştır. “Başkanlık; süresi içinde cevaplanmayan yazılı soru önergelerini ve sayılarını, süresi içinde cevaplanmayan Hükümet üyelerini, Genel Kurulun bilgisine sunar” hükmünün getirilmiş olması, cevap verilmesini teşvik edici bir etki yaratacaktır.
- Sözlü soru kurumunda önemli yenilikler yapılmıştır. Sözlü soruların kısa sürede cevaplandırılması, her hafta Salı günü sözlü sorular için bir saatlik bir sürenin ayrılmış olması ve Genel Kurulda soru-cevap diyalogunun oluşturulması, Milletvekillerinin denetim sürecine bireysel ve etkin katılım olanaklarını arttırmıştır.
- Denetimde, Muhalefete mensup Siyasi Parti gruplarının ve grubu olmayan Milletvekillerinin kullanabileceği, acele soru kurumu getirilmiştir. Her hafta Çarşamba günü acele sorular için bir saatlik süre ayrılmıştır. Acele soru, güncel gelişmelerle ve öncelikli olarak görüşülmesinde kamu yararı bulunan konularla ilgili olduğundan, sığağı sığağına denetim yapma olanağını getirecektir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel kurulunda öteden beri uygulanmakta olan, Genel görüşme, Meclis araştırması, Gensoru ve Meclis soruşturması gibi denetim kurumlarının işleyişini hızlandıracak ve etkinliğini arttıracak yeni düzenlemeler de yapılmıştır.
- Ayrıca, Genel Kurulda işletilen denetim süreci dışında, Komisyonlarda da etkin ve paralel bir denetim süreci oluşturulduğundan, Denetime ilişkin olarak komisyonlardan da Genel Kurula denetim raporları intikal edecektir. Bu raporların görüşülmesi de Genel Kuruldaki denetim çalışmalarına eklenecektir.

TBMM İÇTÜZÜK UZLAŞMA KOMİSYONU

TARAFINDAN HAZIRLANAN

TBMM İÇTÜZÜK TASLAĞI

İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

16 Şubat 2009

İçindekiler

1. TBMM İÇTÜZÜK UZLAŞMA KOMİSYONUNUN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI.....	1
2. NEDEN YENİ BİR İÇTÜZÜK?.....	2
3. YENİ İÇTÜZÜKLE İLGİLİ İLKELER VE HEDEFLER.....	2
4. YENİ İÇTÜZÜKLE GETİRİLEN KURUMSAL YENİLİKLER	3
4.1. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI	3
4.2. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DANIŞMA KURULU.....	4
4.3. KOMİSYONLAR	4
4.4. KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI	6
4.5. KOMİSYON BAŞKANLARI KURULU	6
4.6. MECLİS RESMİ BÜLTENİ	6
4.7. SİYASİ ETİK KURULU	7
4.8. PARLAMENTO AKADEMİSİ	7
4.9. DİĞER İŞLEVSEL YENİLİKLER.....	8
5. KOMİSYONLARDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ, YENİ YASAMA VE DENETİM SÜREÇLERİ8	
5.1. KOMİSYONLARDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ	8
5.2. KOMİSYONLARDA YENİ YASAMA SÜRECİ.....	9
5.3. KOMİSYONLARDA YENİ DENETİM SÜRECİ.....	10
6. GENEL KURULDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ, YENİ YASAMA VE DENETİM SÜREÇLERİ	
.....	10
6.1. GENEL KURULDA YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ	10
6.1.1. TOPLANTI GÜN VE SAATLERİ	10
6.1.2. GENEL KURUL GÜNDEMİNİN BELİRLENMESİ	11
6.1.3. ÇALIŞMA DÜZENİ İLE İLGİLİ DİĞER YENİLİKLER	11
6.2. GENEL KURULDA YENİ YASAMA SÜRECİ	12
6.3. GENEL KURULDA YENİ DENETİM SÜRECİ.....	13